

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja millega tunnistatakse kehtetuks raamotsus 2004/68/JSK”

KOM(2010) 94 lõplik – 2010/0064 (COD)

(2011/C 48/24)

Raportöör: **Madi SHARMA**

22. juuli 2010 otsustasid nõukogu ja Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja millega tunnistatakse kehtetuks raamotsus 2004/68/JSK”

KOM(2010) 94 lõplik – 2010/0064 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 2. septembril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 465. istungjärgul 15.–16. septembril 2010 (15. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 110, erapooletuks jäi 7 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee mõistab kateooriliselt hukka laste igasuguse seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning kiidab komisjoni algatust tugevdada Euroopa pühendumust võitluses laste kuritarvitamise vastu ja asendada raamotsus 2004/68/JSK uue objektiivsema direktiiviga. Kuritegude tõsidust, tekitatud kahju suurust ning laste ohustatust ja haavatavust kogu maailmas ei tohi alahinnata. Laste kaitsmine peab olema prioriteetse tähtsusega kõigil tasanditel, ning ohvrite ja õigusrikkujate taastumist tuleb toetada võimalikult suurel määral tulevase sotsiaalkaitse edendamiseks.

1.2 Komitee kordab oma üleskutset neile liikmesriikidele, kes seda veel teinud ei ole, samuti Euroopa Liidule Lissaboni lepingu kontekstis, allkirjastada ja ratifitseerida kiiremas korras Euroopa Nõukogu konventsioon laste kaitse kohta seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise eest ning ÜRO lapse õiguste konventsioon laste müüki, lasteprostitutsiooni ja -pornograafiat käsitlev fakultatiivprotokoll, et EL saaks tõhusalt välja töötada uue lähenemisviisi lapsi kuritarvitavate Euroopa kodanike suhtes.⁽¹⁾ Euroopa Liit võiks kahepoolsete kokkulepete kaudu mõjutada teisi Euroopa riike (näit Venemaa, Bosnia ja Hertsegoviina), et veenda neid konventsioonile alla kirjutama. **Konventsiooni sätete inkorporeerimine ELi õigusesse oleks liikmesriikide meetmete kiire vastuvõt-**

mise hõlbustamisel tulemuslikum kui riiklikud ratifitseerimisprotsessid ning tagaks rakendamise senisest parema jälgimise.

1.3 On oluline omada õigusraamistikku seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise toimepanijatele süüdistuste esitamisel ja nende süüdimõistmisel. **Ennetamine peab siiski olema kogu Euroopas kõige tähtsam ning sellega tuleb tegeleda paralleelselt õigusaktidega.** Seda mainitakse küll direktiivi ühe eesmärgina, aga sellele ei pöörata direktiivis piisavat tähelepanu. Komitee võiks koostada arvamuse, milles vaadeldakse ennetavaid meetmeid ning tõstetakse esile kodanikuühiskonna ja valitsuste parimad tavad ennetusmeetmete valdkonnas üle kogu maailma.

1.4 Komitee soovib luua parimate tavade vahetamise platvormi kõnealuste kuritegudega tegelemise valdkonnas, kasutades nii õiguslikke kui muid mehhanisme, et töötada välja meetodilised vahendid ja koolitusprogrammid. Sellega seoses tuleb suurendada koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonide, sotsiaalpartnerite ja valitsusväliste organisatsioonidega kasvatus- ja teadlikkuse tõstmise toetamiseks kohalikul tasandil.

1.5 Komitee kutsub mõjusas ja eelisseisundis olevaid ELi institutsioone (Euroopa Komisjon, nõukogu ja parlament) üles avaldama ühiselt survet kolmandatele riikidele, eelkõige maailma hästiarenenud piirkondades (näit USA, Kanada, Jaapan, Austraalia, Venemaa) ja nõudma nende veebisaitide **sulgemist**, milles sisalduvad laste seksuaalse kuritarvitamisega seonduvad materjalid. EL peab ICANNilt⁽²⁾ nõudma kindlameelsemat vastutustundlikku tegutsemist.

⁽¹⁾ Vt viidet komitee arvamuses ELT C 317, 23.12.2009, lk 43. „Euroopa Nõukogu” 25. oktoobri 2007. aasta konventsioon, mis käsitleb laste kaitsmist seksuaalse ekspluateerimise ja seksuaalse ärakasutamise eest, kättesaadav aadressil <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/Html/201.htm>. Järgmised liikmesriigid ei ole seda konventsiooni veel allkirjastanud: Tšehhi Vabariik, Ungari, Läti ja Malta (<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=201&CM=&DF=&CL=ENG>).

ÜRO lapse õiguste konventsiooni protokoll, milles käsitletakse laste müüki, lasteprostitutsiooni ja lastepornograafiat, vastu võetud mais 2000. jõustunud jaanuaris 2002. Kättesaadav aadressil <http://www2.ohchr.org/english/law/crc-sale.htm>. Järgmised liikmesriigid ei ole veel ratifitseerinud kõnealust fakultatiivprotokollit: Tšehhi Vabariik, Soome, Iirimaa, Luxembourg ja Malta (http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-c&chapter=4&lang=en).

⁽²⁾ Interneti nimede ja numbrite määramise korporatsioon (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers)

1.6 Komitee soovib, et laste seksuaalse kuritarvitamisega seotud materjale sisaldavate veebisaitide sulgemine oleks prioriteet, ja kui sulgemine ei ole võimalik, tõkestatakse neile juurdepääs. Komitee võiks sellel teemal pärast sidusrühmade ja kodanikuühiskonnaga konsulteerimist koostada arvamuse nii veebisaitide sulgemise kui tõkestamise tagajärgede kohta.

1.7 Komitee julgustab liikmesriike kasutama kõnealuse uue direktiiviga avanevat võimalust algatada arutelu seksuaalse täisea vanusepiiri kehtestamise üle Euroopas. Liikuvuse, sisserände ja muutuvate ühiskondlike väärtuste kontekstis Euroopas tuleb arutada ja korraldada konsulteerimisi selle üle, milline on tavade mõju neis küsimustes.

1.8 Komitee soovib komisjonil määratleda selgelt teatud terminid, mida saab direktiivi ülevõtmisel riigi õigusesse mitmeti tõlgendada.

1.9 Komitee nõuab, et direktiivis määratletaks kõigis liikmesriikides kohaldatavad ühesugused nn tähtajad. Komitee soovib vajadusel minna kaugemale ja pakub välja, et aegumistähtaega hakatakse arvestatama, kui ohver saab 18-aastaseks.

1.10 Komiteed on tema töös toetanud lastekaitse valdkonnas tegutsevad paljud valitsusvälised organisatsioonid ja eksperdid, ja nende soovist uue direktiivi kohta võib tutvuda nende veebisaitidel⁽³⁾. Komitee tunnustab kogu maailmas laste kaitsmise nimel töötavate kõigi valitsusväliste organisatsioonide kiiduväärset tööd ning avaldab kiitust Euroopa institutsioonidele, Euroopa Nõukogule ja ÜROle õiguslike mehhanismide loomise eest laste seksuaalse ärakasutamise kaitse valdkonnas.

2. Uue direktiivi taust ja eesmärgid

2.1 EL tunnustab laste õigusi Lissaboni lepingu (Euroopa Liidu lepingu) artiklis 3 ja põhiõiguste hartas, eelkõige selle artiklis 24 ja selle õiguslikus aluses, milles on sätestatud positiivne kohustus toimida selliselt, et oleks tagatud lapse vajalik kaitse. Selles sätestatakse, et kõigis lastega seotud toimingutes **tuleb esikohale seada lapse huvid**, see on kooskõlas ÜRO lapse õiguste konventsiooniga. Selle alusel on koostatud sihipärane poliitika (sealhulgas ELi noorsoostrategia), mille eesmärk on laste õiguste edendamine, kaitse ja nendest kinnipidamine ELi sisestes ja välistes poliitikaalaldkondades.

2.2 Uue direktiiviga, mis on kooskõlas ettepanekutega inimkaubanduse tõkestamise ja selle vastase võitluse ning ohvrite kaitse kohta ning programmiga „Turvalisem internet“, arendatakse edasi laste kaitset puudutavaid sisulisemaid menetluseeskirju ja kriminaalõigust liikmesriikides. Ennetusmeetmete tõhusust ELis suurendatakse, vältides olukordi, kus õigusrikkujad valivad kuriteopaigaks sellised liikmesriigid, kus eeskirjad on

leebemad. Ühtsed määratlused võimaldavad edendada ühiste kasulike andmete vahetamist, parandada andmete võrreldavust ning hõlbustada rahvusvahelist koostööd.

2.3 Uus direktiiv hõlmab järgmist:

— uued kuriteod IT-keskkonnas, sealhulgas **uus süütegu grooving** (ehk lapse seksuaalne ahvatlemine);

— **süütegude uurimise ja nende eest süüdistuste esitamise lihtsustamine**;

— süüdistuste esitamine välismaal toimepandud süütegude eest: ELi kodanikule või ELi alalisele elanikule **saab esitada süüdistuse isegi juhul, kui ta paneb oma kuriteo toime väljaspool ELi**;

— uued ohvrite kaitset käsitlevad sätted tagamaks, et ohvritel oleks lihtne **juurdepääs õiguskaitsevahenditele ja et kriminaalmenetluses osalemine ei põhjustaks neile kannatusi**;

— süütegude tõkestamine, kasutades selleks meetmeid, milles keskendutakse korduvkuritegevuse tõkestamiseks endistele õigusrikkujatele ning **piirata juurdepääsu internetis olevale lastepornole**.

3. Üldised märkused seletuskirja kohta

3.1 Võttes arvesse, et „kõnealuste süütegude vastase võitlusega seotud meetmete rakendamisel tuleb esikohale seada lapse huvid, nagu see on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja ÜRO lapse õiguste konventsioonis“, toetab komitee otsust järgida subsidiaarsuse põhimõtet, ajakohastades, laiendades ja tugevdades samas riiklikke õigusakte. Liikmesriikidel peab olema võimalus kehtestada ekstraterritoriaalne jurisdiktsioon ilma süüteo kahepoolse karistatavuse nõudeta **ning pädevus esitada süüdistus laste seksuaalse ärakasutamise kõigi vormide osas**.

3.2 **Olemasolevaid ja uusi õigusakte tuleb paremini jõustada** ning see nõuab komisjoni järelevalvet Europoli ja õiguskaitseametite toetusel, et tagada, et lastekaitse oleks prioriteetsel kohal. Tuleb kehtestada ühtsed põhimõtted ja kriteeriumid seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise raskusastme määramiseks. Komitee soovib luua parimate tavade vahetamise platvormi kõnealuste kuritegudega tegelemiseks, kasutades nii õiguslikke kui muid mehhanisme, et töötada välja meetodilised vahendid ja koolitusprogrammid. Sellega seoses tuleb suurendada koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonide, sotsiaalpartnerite ja valitsusväliste organisatsioonidega, et kasvatustöö ja teadlikkuse tõstmise toetamiseks kohalikul tasandil.

⁽³⁾ IWF (www.iwf.org.uk), ECPAT International (<http://www.ecpat.com>), Save the Children (www.savethechildren.org), Missing Children Europe (www.missingchildreneurope.eu), Amnesty International (www.amnesty.org).

3.3 Laia kõlapinnaga juhtumeid, eelkõige neid, milles võib oletada poliitiliste või usuringkondade kaasatust, või korduvjuhtumeid, tuleb jälgida läbipaistval viisil ELi tasandil, et vältida nende kordumist ⁽⁴⁾.

3.4 Ennetamismehhanismide tugevdamiseks ja ohvrite haavatavuse vähendamiseks peaks direktiiv olema kooskõlas ka ELi teiste poliitikalvaldkondadega, sealhulgas sotsiaalkindlustus-, haridus-, pere-, tööhõivepoliitika ja digitaalarengu tegevuskava valdkonnas. Eriti haavatavas olukorras ja kõrge riskiga lasterühmad on sisserändajad, varjupaigataotlejad, saatjata alaealised, sotsiaalselt ebasoodsas olukorras, tõrjutud või puuetega lapsed, hooldusperedes elavad või peredes vägivalda ja väärkohtlemist tunda saanud lapsed.

3.5 USA ja Euroopa õiguskaitselane jälitusteave näitab selget seost laste seksuaalse kuritarvitamisega seotud väikelapsi sisaldavate materjalide allalaadimise ja väljaspool võrgukeskkonda toimepandud laste kuritarvitamise vahel. Karistusmäärade kehtestamine üksnes füüsilise kontakti alusel seab tõenäoliselt üha suurema arvu lapsi (eelkõige väikelapsed) tõsise kuritarvitamise ohtu.

3.6 92 % võrgus levivast laste kuritarvitamist sisaldavast materjalist on majutatud Põhja-Ameerikas, Euroopas ja Veneemaal asuvates serverites ⁽⁵⁾. Komitee on seisukohal, et Euroopa Komisjonil, nõukogul ja parlamendil on mõjus ja eelistatud positsioon, et avaldada survet kolmandatele riikidele, eelkõige hästiarenenud piirkondades asuvatele riikidele, ja nõuda nende veebisaitide **sulgemist**, milles sisalduvad laste seksuaalse kuritarvitamise seonduvad materjalid.

3.7 Senisest enam tuleb kodanike hulgas edendada küberturvalisust puudutavat kultuuri ja Euroopa digitaalset tegevuskava ⁽⁶⁾. Partnervõrkude kaudu toimuv visuaalse materjali vahetamine laste kuritarvitamise kohta ⁽⁷⁾ ja laste ahvatlemine seksuaalsetel eesmärkidel suhtlusvõrkudes on üha suurenenud. Tuleb kohe selgelt võtta meetmed õigusrikkujate, veebisaitide või pildimaterjali kasutajate ja neid veebisaitide haldavate teenustepakkujate paljastamiseks ja neile süüdistuste esitamiseks, ning selliste finantstehingute jälgimiseks ja peatamiseks, mille kaudu hangitakse juurdepääs laste kuritarvitamist esitatavale materjalile. Tehnoloogia kuritarvituste keti kõigi lülid paljastamiseks on olemas. EL peab ICANNilt ⁽⁸⁾ kindlameelselt nõudma vastutustundlikku tegevust.

⁽⁴⁾ Mitmed hiljuti esile kerkinud väärkohtlemise juhtumid, millest mõned tulid päevavalgele tänu riigipoolsele sekkumisele, näitavad ulatuslikku, laste süsteemset kuritarvitamist usuasutustes, pedofiilide võrgustikes ja koolides/orbudekodudes, paljusid juhtumeid on aastakümneid varjatud isikute ja institutsioonide maine kaitsmiseks.

⁽⁵⁾ http://www.iwf.org.uk/documents/20100511_iwf_2009_annual_and_charity_report.pdf.

⁽⁶⁾ http://ec.europa.eu/information_society/activities/roaming/index_en.htm.

⁽⁷⁾ ISIS-projekti raames leiti, et partnervõrkude kaudu jagatakse minutis tuhandeid toimikuid, mis sisaldavad laste seksuaalset kuritarvitamist kujutavat visuaalset materjali. *Supporting Law Enforcement in Digital Communities through Natural Language Analysis*, International Workshop on Computational Forensics, Springer Lecture Notes, *Computer Science* 5158 (2008), lk 122-134.

⁽⁸⁾ Interneti nimede ja numbrite määramise korporatsioon (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers)

3.8 Direktiivis keskendutakse selgelt „lapse huvidele” ja „lapse kaitsele”. Üldiselt puuduvad direktiivis detailid selle kohta, milliseid „ennetavaid” meetmeid rakendada. **Ennetamine peab olema kogu Euroopas esmatähtis ning sellega tuleb tegeleda paralleelselt õigusaktidega.** Ehkki komisjoni volitused on ennetusalal piiratud, peaks komisjon direktiivi raames edendama ja looma mehhanisme, et teistel osapooltel oleks ennetavaid meetmeid võimalik rakendada.

3.9 Ennetusalases töös tuleks taotleda täiendavaid rahastamisvahendeid, et laiendada komisjoni programme (näiteks Daphne ja raamprogramm) ning töötada välja uusi programme, mida viiksid ellu kodanikuühiskonna partnerid. Komitee on seisukohal, et üldsuse teavitamisel konkreetsete õigusaktide olemasolust, mille alusel karistatakse lastele kahju põhjustavat käitumist, võib olla tõhusa ennetusmehhanismi mõju.

3.10 Sekkumisel on oluline tähtsus laste seksuaalse kuritarvitamise tõkestamisele ning seda tuleb kasutada koos õiguslike sanktsioonidega. Seepärast teeb komitee ettepaneku, et „*Ettepaneku põhjused ja eesmärgid*” all olevale tekstile „*Erieesmärgid on esitada kuritegude eest tõhusalt süüdistusi, kaitsta ohvrite õigusi ning tõkestada laste seksuaalset ärakasutamist ja kuritarvitamist*” lisatakse „*sealhulgas lapsohvrite kiire kindlakstegemise ja asjakohase väljaõppe saanud personali poolt ning ohvritele ja õigusrikkujatele pakutavate lapsekesksete sekkumismeetmetega*”.

3.11 Tuleb ette näha ennetavad meetmed ja süüdistuste esitamine seoses **võrdõigusvõrkudes** toimuva õigusrikkumise ja pildimaterjaliga kauplemisega. Toimikute vahetamine ja laste ahvatlemine seksuaalsetel eesmärkidel suhtlusvõrkudes on üha suurenenud. Vaja on kohe selgelt võtta meetmeid õigusrikkujate, veebisaitide külastajate ja neid veebisaitide haldavate teenustepakkujate paljastamiseks.

3.12 Ettepanekus („Ettepaneku põhjused ja eesmärgid”) rõhutatatakse, et „*Euroopas kogeb tõenäoliselt märkimisväärne osa lastest lapsepõlves seksuaalset vägivalda*”. Samuti tuleb **arvestada ohuga lastele väljaspool Euroopat**: lapsed on ühesugused igal pool maailmas ning neid tuleb kaitsta Euroopast tulevate reisivate seksuaalkurjategijate eest, kes kuritarvitavad Euroopast või mujalt kui Euroopast pärit lapsi.

3.13 Väljend „*lapsporno*” (pealkiri, määratlus ja tekstis kasutamine) tuleks asendada väljendiga „*lapse seksuaalset kuritarvitamist kujutavad pildid või materjal*”. Pornograafia seonduv eerootikaga.

3.14 „**Turism**”: direktiivis (põhjendus 9) kasutatakse väljendit „seksiturism”. Valdonna ekspordid ja valitsusvälised organisatsioonid kasutavad nüüd sõna „reisivad seksuaalkurjategijad”⁽⁹⁾. Sõna „turism” seondub puhkuste ja vaba aja veetmisega, nagu komitee eelmises arvamuses teemal „Laste kaitsmine reisivate seksuaalkurjategijate eest” on juba rõhutatud⁽¹⁰⁾.

3.15 „**Tavad**” (põhjendus 7): „*Käesoleva direktiiviga ei reguleerita liikmesriikide poliitikat vastastikusel nõusolekul põhinevate seksuaalsuhete suhtes, mis võivad hõlmata lapsi ja mida võib käsitada inimese arengu juurde kuuluva seksuaalsuse avastamisena, võttes arvesse erinevaid kultuurilisi ja õigustavasid.*” Komitee soovib liikuvuse, sisserände ja muutuvate ühiskondlike väärtuste kontekstis Euroopas arutada ja korraldada konsulteerimisi selle üle, milline on tavade mõju neis küsimustes. Konsulteerimine ja õiguslikud tagajärjed peaksid hõlmama ka selliseid kultuurilisi tavasid, mida võib pidada laste seksuaalseks kuritarvitamiseks (näiteks naissuguelundite sandistamine).

3.16 „**Avalikkusele kättesaadav**” (põhjendus 13): Lastepornot „ei saa pidada arvamuse avaldamiseks. Lasteporno vastu võitlemiseks on vaja vähendada lapse kuritarvitamist kujutava materjali levikut, muutes õigusrikkujate jaoks sellise sisuga materjali üleslaadimise Interneti senisest keerulisemaks”. **Direktiiviga tuleb takistada laste seksuaalset kuritarvitamist kujutavat materjali levikut mis tahes kandjal⁽¹¹⁾ ja mis tahes vormis.** Väljend „visuaalne” ei kata kogu olemasolevat materjali, direktiiv peab hõlmama ka mitte-visuaalset laste seksuaalset kuritarvitamist kajastavat materjali. Samuti tuleb direktiivis käsitleda mõistet „kunstiline vabadus” ja „arvamuse avaldus” ja tagada, et kumbagi neist ei saa seoses laste seksuaalse kuritarvitamist kajastava materjaliga väärti tõlgendada. Seepärast tuleks direktiivi artiklit 2b, mis sisaldab määratlust „lasteporno”, muuta järgmiselt: i) „**igasugune materjal, milles esitatakse last (...)**”; ii) „**lapse suguelundite esitamine (...)**” ja iii) „**igasugune materjal, milles esitatakse lapsena näivat isikut**”.

3.17 Põhjenduse 13 osas – „*ergutada Interneti-teenuse pakkujaid vabatahtlikkuse alusel välja töötama toimetamisjuhiseid ja suuniseid sellistele veebisaitidele juurdepääsu tõkestamiseks*” – rõhutab komitee seda, et prioriteediks peab olema sisu eelmaldamine allikast ning vaid juhul, kui eelmaldamine ei ole võimalik (väljaspool ELi), tuleb tõkestada juurdepääs neile veebisaitidele. Kui tööstusettevõtjad, interneti-teenuse pakkujad ning majandus- ja finantselus osalejad (näiteks krediitkaardiettevõtjad) võtavad oma ülesannet võidelda kõnealuse kuritarvitamisega tõsiselt, tuleks ELis muuta see põhimõte õiguslikuks nõudeks.

⁽⁹⁾ CEOP.

⁽¹⁰⁾ Vt joonealune märkus 1.

⁽¹¹⁾ ELT C 224, 30.8.2008, lk 61.

4. Konkreetsed märkused direktiivi artiklite kohta

4.1 Artiklit 1 („Sisu”) tuleks täiendada järgmiselt: „*sanktsioonide määratlemiseks laste **seksuaalse kuritarvitamise ja seksuaalse ärakasutamise puhul ning laste seksuaalset kuritarvitamist esitava materjali puhul***”.

4.2 Artikli 2 punkti b alapunkti iv tekstile „*realistlik kujutis lapsest, kes on kaasatud*” lisada tekst „**või kujutatud kaasatuna**”.

4.3 Artikli 2 punktis b jätta välja sõna „eelkõige”, kuna see nõrgendab väljendi „seksuaalsel eesmärgil” mõju.

4.4 Artikli 2 punktis e jätta välja erand „*riigid või avalik-õiguslikud asutused, kes teostavad riigivõimu, ning avalik-õiguslikud rahvusvahelised organisatsioonid*”. Juriidiliste isikute puhul ei saa seoses laste seksuaalse kuritarvitamisega olla mingit karistamatust.

4.5 Artikli 3 lõige 3 ja artikkel 8 „lapsealine laps”: Lause „*riiklike õigusaktide kohaselt lapsealise lapse seksuaalsuhtesse kaasamise eest määratakse karistus...*” osas tuleb märkida, et ÜRO lapse õiguste konventsioon ja EL määratlevad last kui „alla 18 aasta vanust isikut”, seega on terminoloogia vastukäiv. Seda aspekti käsitletakse osaliselt artiklis 8 („Eakaaslaste vastastikusel nõusolekul põhinevad seksuaalsuhted”). Samuti ei reguleerita artiklites 3, 4, 5 ja 8 vastastikusel nõusolekul põhinevaid seksuaalsuhteid seksuaalsesse täisikka jõudnud laste vahel. Komitee usub, et see küsimus nõuab edasist käsitlust ning suuremat selgust. Komitee julgustab liikmesriike kasutama kõnealuse uue direktiiviga avanevat võimalust määratleda Euroopas seksuaalne täisiga. Samuti on vaja selgitada mõistet „samaealised”.

Artikli 3 lõike 4 punkt i: arvestades perekonnas aset leidvaid juhtumeid, tuleb „vanemlikule vastutusele” anda usalduspositiivsus. See oleks kooskõlas ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikliga 5. Sõna „*saavutatud*” tuleks lauses „*kui selleks on kuritarvitatud lapse suhtes [saavutatud] usaldust, võimu või mõju*” välja jätta, arvestades Euroopas mitte ainult pedofiiliaga seotud ringkondades toimuvat, vaid ka pere ringis, usu-, haridus- ja asendushooldusasutustes aset leidvaid juhtumeid. On oluline, et ühelegi võimupositsioonil olevale isikule ei jäeta esitamata süüdistust, ei jäeta teda üle kuulamata või tema käsutuses olevaid toimikuid uurimata, olgu tegemist mis tahes poliitilise või usulise võimupositsiooniga.

4.6 Artikli 3 lõige 5: lisada seksuaalse kuritarvitamisega seotud süütegude loetellu „eksibitsionism”, millele komisjonil tuleb anda asjakohane määratlus⁽¹²⁾.

4.7 Artikli 4 lõiked 2, 3, ja 5 puudutavad „pornograafilist etteastet” ning küsimuse all on lapse otsene osalemine. See võib segi minna artikliga 5, milles käsitletakse „lastepornoga seotud süütegusid”. Segaduse vältimiseks tuleks lisada selgitav märkus.

4.8 Artiklid 4–8: sõnad „teadlik” ja „tahtlik” tuleb direktiivis selgemalt määratleda.

4.9 Artikli 4 lõige 1: „tahtlik” tuleb välja jätta, kuna see annaks teo toimepanijatele süüdistuse esitamise vältimiseks võimaluse väita, et nad ei olnud teadlikud ohvri vanusest⁽¹³⁾.

4.10 Artikli 4 lõige 8: lauset tuleks täiendada nii, et selles mainitud „seksuaalsuhtes osalemisele” lisataks „**või osalemisega nõustumine**” ning näha ette süüdistuse esitamise võimalus „**sõltumata sellest, kas suguuhe toimus või ei**”.

4.11 Artiklit 6 („Lapse ahvatlemine seksuaalsel eesmärgil”) tuleks laiendada nii, et see hõlmaks lapse seksuaalsel eesmärgil ahvatlemise (*grooming*) eri vorme, sealhulgas lastekaitse ülesandeid täitvate täiskasvanute poolset ja võrguväliselt lapse seksuaalsel eesmärgil ahvatlemist.

4.12 Artiklid 7 ja 9: neis artiklites tuleks määratleda kuriteoga seotud süüdimõistmise või karistuse kestus, nii nagu direktiivi teistes osades.

4.13 Artikli 7 lõike 3 punkt b: osa reisivaid seksuaalkurjategijaid on sellised, kes sooritavad seksuaalkuriteo, kui selleks avaneb võimalus. Seepärast soovitab komitee, et „**reisi ja/või muude korralduste kavandamine eesmärgiga toime panna mõni artiklites 3–7 nimetatud süütegu**” oleks karistatav.

4.14 Artikkel 8: sõnastus „*kui need [seksuaalsuhted] ei hõlma kuritarvitamist*” tuleks asendada sõnastusega „**kui need ei hõlma sunnimeetodi kasutamist**”.

4.15 Artiklile 9 („Raskendavad asjaolud”) tuleks lisada alapunkt i: „**süütegu hõlmas rasket vägivalda või ähvardusi või sellega põhjustati või oleks võidud lapsele suurt kahju põhjustada**”.

⁽¹²⁾ See küsimus tõstatus hiljuti seoses Portugalis aset leidnud juhtumiga.

⁽¹³⁾ ECPATi koodeksis soovitatakse eraldi sätet, millega pööratakse lapse seksuaalse kuritarvitamisega seotud materjalides esitatud isiku vanuse tõendamiskohustus ümber, nii et kõnealune tõendamiskohustus on neid materjale toovatel, levitavatel ja/või töötlevatel isikutel. Madalmaades on seda juba tehtud.

4.16 Arvestades kahju, mida sellised kuriteod põhjustavad lapsohvritele veel ka täiskasvanueas, pakub komitee välja, et neil kuritegudel ei tohiks olla aegumistähtaega või et nendel oleks vähemalt miinimumkestvus.

4.17 Artiklites 10 ja 12 ei arvestata õigusrikkujate mujale siirdumist ning ei nähta ette meetmeid, et takistada õigusrikkujate reisimist. Komitee soovitas koos ECPATiga⁽¹⁴⁾ koostatud varasemas arvamuses⁽¹⁵⁾ järgmist:

— kontrolli- ja keelumehhanismid;

— kahepoolsed koostöölepingud;

— kokkulepped süüdimõistetud kurjategijate väljasaatmiseks;

— väljasõidukeelu kasutamine.

4.18 Artikkel 11 („Juriidilise isiku vastutus”): juriidilised isikud tuleb võtta vastutusele, kui nad on teinud võimalikusi kuritegeliku käitumise, sõltumata sellest, kas see on toimunud juriidilise isiku kasuks või mitte. Seepärast tuleks „*tema kasuks*” välja jätta.

4.19 Artikkel 12 punkt b („Juriidilise isiku suhtes kohaldatavad sanktsioonid”): seda artiklit tuleb muuta, et ettevõtlustegevuskeelule lisaks keelata õiguserikkujal „*igasugune tegevus*”, kus on kokkupuude lastega.

4.20 Artiklis 13 („süüdistuse esitamata jätmine”) tuleks „*tagada*” ja mitte ainult näha ette võimalus, et lastele jäetakse süüdistus esitamata või karistus määramata, kui nende osalemine ebaseaduslikus tegevuses tulenes otseselt asjaolust, et tema suhtes oli toime pandud mõni selline süütegu.

4.21 Artiklis 14 puudutab „*uurimist ja süüdistuste esitamist*”. Selleks et uurimine ja süüdistuste esitamine oleks teostatav ja tõhus, tuleks ette näha asjakohased võimalused saada rahastust koolituseks, nõustamiseks ning teadustegevuseks uusi ja kujunemisjärgus tehnoloogiaid käsitlevateks uurimisteks. Uurimismenetlus peab olema täiesti läbipaistev. Selles artiklis tuleks sätestada ka see, et teatud tüüpi kuritegudel ei ole aegumistähtaega.

4.22 Artikli 14 lõikes 2 kasutatakse väljendit „*piisava aja jooksul*”. Liikmesriigid peaksid saama kohaldada aegumistähtaega paindlikult, et arvestada saaks ohvri elule, tervisele ja/või heaolule tekitatud tagajärgede raskusastet.

4.23 Komitee soovib, et direktiivis täpsustataks, et riiklikes õigusaktides sätestatud aegumistähtaega arvestatakse alates ohvri täisikka jõudmisest. Samuti soovib komitee, et komisjon edendaks riiklike aegumistähtaegade ühtlustamist, et vältida segadusi või vigu, kui õiguskaitseorganid teevad piiriüleseid uurimisi.

⁽¹⁴⁾ ECPAT – End Child Prostitution, Child Pornography and the Trafficking of Children for Sexual Purposes (lõpetage lasteprostitutsioon, lastepornograafia ja lastega kauplemine seksuaalse ärakasutamise eesmärgil) – sellel on ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogus (ECOSOC) eriline nõuandev seisund.

⁽¹⁵⁾ Vt joonealune märkus 1.

4.24 Artikli 14 lõikes 3 sätestatakse vajadus tagada tõhusate uurimisevahendite kättesaadavus: samuti on oluline tagada põhjaliku väljaõppega personali olemasolu, kes neid vahendeid kasutab.

4.25 Artiklis 15 julgustatakse „teatamist”, aga ei määratleta asjakohaseid mehhanisme või rahalisi vahendeid, et tõhusalt toetada lastega töötavate spetsialistide kiiret sekkumist. Arvestades laste vastu sooritatud seksuaalkuritegude madalat teatamise määra, tuleks kõigis liikmesriikides luua tõhusad ja ligipääsetavad teatamismehhanismid.

4.26 Et julgustada kahtlustest või seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise juhtumitest õigeaegset teatamist, on oluline tagada, et isikud, kes neist heas usus teavitavad, on kaitstud kriminaal- või tsiviilmenetluste, eetikakomisjoni esitatud kaebuste või süüdistuste esitamise eest konfidentsiaalsuseeskirjade rikkumise pärast.

4.27 Artikli 16 lõike 1 punktis d („Jurisdiktsioon ja süüdistuse esitamise kooskõlastamine”) ei käsitleta kahtluselaste väljaandmisega seonduvaid aspekte. Seda käsitletakse ÜRO lapse õigusi käsitleva konventsiooni vabatahtliku protokollis artiklis 5 ning sellele tuleb tähelepanu pöörata ka komisjoni direktiivis. Sama punkti lauset „(...) liikmesriigi territooriumil asutatud juriidilise isiku kasuks (...)” tuleks täiendada järgmiselt: „(...) **asutatud või tegutseva (...)**”

4.28 Artikli 16 lõige 2: komitee teeb ettepaneku, et lauses „jurisdiktsioon hõlmab olukordi, kus (...) artiklites 3 ja 7 (...)” mainitaks artikleid 3, 4, 5, 6 ja 7.

4.29 Artikli 16 lõige 3: kui liikmesriigid soovivad tõesti tagada laste kaitse kõikjal maailmas, ei saa lubada erandeid. Seepärast tuleks välja jätta järgmine erand: „Liikmesriik võib otsustada, et ta ei kohalda (...) või kohaldab neid ainult erijuhtudel või -asjaoludel, kui süütegu on toime pandud väljaspool tema territooriumi”.

4.30 Artikli 17 lõikes 1 mainitakse „pakutakse abi (...)”. Komitee soovib, et iga liikmesriik hoolitseks selle eest, et artiklites 3–7 nimetatud süütegude ohvrid saavad asjakohast ja asjatundlikku abi, mille hulka kuulub majutus turvalises kohas, meditsiinilist ja psühhosotsiaalset abi ja koolitust. Liikmesriigid peaksid tagama, et neid teenuseid pakuvad erialase ettevalmistusega töötajad, austades lapse kultuurilist identiteeti ja päritolu, sugu ja vanust⁽¹⁶⁾. Need meetmed vähendavad laste haavatavust ning tõhustavad seeläbi ennetamist.

4.31 Artikli 19 teemat (kriminaaluurimine) käsitletakse ÜRO lapse õigusi puudutava konventsiooni vabatahtliku protokollis artiklis 8. Seda tuleks komisjoni direktiivis arvesse võtta.

⁽¹⁶⁾ Rio de Janeiro deklaratsioon ja üleskutse tegudeks, et vältida laste ja noorukite seksuaalset ärakasutamist.

4.32 Komitee soovib samuti viidata ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogu resolutsiooni 2005/20 juhiste, mis puudutavad meetmeid lapsohvrite ja kuritegude tunnistajate kaitsmiseks⁽¹⁷⁾.

4.33 Paljud lapsed, keda vanemad (kes nad maha on müünud), inimkaubitsejad või prostitutsiooni kaasatud täiskasvanud on kuritarvitanud, on kaotanud täiskasvanute vastu usalduse. Enne uurimismenetluse alustamist tuleb seega luua usaldus täiskasvanu ja lapse vahel. Seega tuleb liikmesriikidel lapsohvrid kindlaks teha ning aidata lastel uut elu alustada, näiteks eluaseme, hoolduse, kaitse ja psühholoogilise abi pakkumise kaudu, ning aidata jõustada seadusi, mille alusel esitatakse õigusrikkujatele süüdistus.

4.34 Artikli 19 punkt e tekstile „peetakse võimalikult vähe vestlusi ja neid korraldatakse ainult äärmise vajaduse korral kriminaalmenetluse eesmärgil” tuleb täiendada tekstiga „**või lapse ohutuse ja heaolu tagamiseks**”.

4.35 Artikkel 21 („Lastepornot sisaldavatele veebisaitidele juurdepääsu tõkestamine”) tuleb ümber sõnastada⁽¹⁸⁾. Esmatähtsaks tuleb pidada pigem veebisaitide sulgemist kui nende tõkestamist; tõkestamine peaks olema järgmine meede, kui sulgemine ei osutu võimalikuks. Tõkestamine võib toimida sulgemise kõrval lühiajalise meetmena, et häirida juurdepääsu ja kaitsta süütuid internetikasutajaid kokkupuutest laste seksuaalset väärkohtlemist sisaldava materjaliga⁽¹⁹⁾. Selles artiklis tuleks liikmesriikidel nõuda kohest tegutsemist veebisaidi sulgemiseks.

4.36 Kui sulgemine ei ole kohe võimalik, tuleks jõupingutused suunata laste väärkohtlemist sisaldavate materjalide levitamisega seotud veebisaitide liikumise ja tegevuse jälgimisele, et anda volitatud asutustele või rahvusvahelistele õiguskaitseseadusandjatele teavet, mille alusel nad saavad vastava materjali hiljem eemaldada ja algatada uurimise selle levitajate vastu. Komitee soovib järgmist:

— domeeninimeregistrid ja asjaomased asutused teevad rahvusvahelise jõupingutuse laste seksuaalse kuritarvitamisega seotatud veebilehtede eemaldamiseks registrist;

— suuremad jõupingutused, et uurida failide vahetamist (sh võrdõigusvõrgud).

4.37 Artikli 21 lõige 2: samuti tuleb teha jõupingutusi, et anda korraldus või muul viisil tagada, et finantsasutused jälgivad ja peatavad nende teenuste kaudu toimuvad sellised finantstehinguid, mis lihtsustavad juurdepääsu laste kuritarvitamist kujutavale materjalile.

⁽¹⁷⁾ Vt: <http://www.un.org/docs/ecosoc/documents/2005/resolutions/Resolution%202005-20.pdf>.

⁽¹⁸⁾ Vt Interneti jälgimise sihtasutuse (Internet Watch Foundation) aruanne veebisaitide tõkestamise ja sulgemise kohta.

⁽¹⁹⁾ <http://www.iwf.org.uk/public/page.148.htm>.

5. Muud käsitlust vajavad direktiivi lisatavad aspektid

5.1 Direktiivis ei räägita andmekaitsest: vastavalt Euroopa inimõiguste konventsioonile peab laste kaitse selgelt määratletud juhtudel olema andmekaitse ja sõnavabaduse suhtes ülimuslik.

5.2 ELi tasandil tuleb tugevdada õiguskaitsealast koostööd, võtta kasutusele õigusrikkujaid puudutavad riiklikud ja rahvusvahelised juhtimissüsteemid ja kehtestama teavitussüsteemi kadunud laste kohta.

5.3 Direktiivis ei käsitleta laste kuritarvitamisega seotud juhtumeid, kus süüteo tädeviijad on lapsed. Seda tuleb käsitleda erijuhtumina artiklis 9. Seda mainitakse vaid lühidalt artiklis 20 sekkumisprogrammide all ⁽²⁰⁾.

5.4 Täiel määral subsidiaarsuse põhimõtet austades kutsub komitee liikmesriike üles võtma konkreetseid meetmeid tagamaks, et ohvrite kaitsmisega tegelevatele isikutele pakutakse nende vaimse tervise huvides vajalikke järelevalvemehhanisme ja psühholoogilist tuge. Personali seisukohast peaks see olema kohustuslik, mitte vabatahtlik võimalus.

5.5 Komitee hindab, et komisjon on seisukohal, et senisest enam on vaja „teabe ja kogemuste vahetamist süüdistuste esitamise, kaitse ja tõkestamise vallas, teadlikkuse parandamist, koostööd erasektoriga, isereguleerimise ergutamist ja andmete kogumise mehhanismide loomist”. Selles osas rõhutab komitee vajadust võtta arvesse töökohta: see võimaldaks töötajatel ja tööandjatel olla teadlikud oma vastutusest ebaseaduslikest tegevustest teatamise eest, mis võib kõigepealt ilmnedä töökojal või kliendi ja tarnija suhete raames ⁽²¹⁾.

5.6 Komitee märgib, et uue direktiivi rakendamisega ei kaasne täiendavaid kulusid. Siiski on vaja senisest enam vahendeid, eelkõige uurimiseks, teavituseks, koolituseks, nõustamiseks ja õiguslasteks tugiteenusteks, et likvideerida laste kuritarvitamine võimalikult kiiresti.

5.7 Komitee toetab samuti **rahvusvahelise õiguskaitseorgan**i loomist, mis tegeleks laste seksuaalse kuritarvitamisega seotud süütegude uurimisega kogu maailmas, ebaseadusliku sisuga materjalide levitajate paljastamise ja neile süüdistuste esitamisega ning aidata kannatavaid lapsi. Sisu kättesaadavuse tõhusaks vähendamiseks on mitmeid vahendeid ⁽²²⁾, mis ülemaailmsel tasandil rakendatuna võiksid tagada tõhusama, kiirema ja hoiatavama iseloomuga rahvusvahelise tegevuse kõnealuste kuritegudega tegelemisel.

Brüssel, 15. september 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽²⁰⁾ Hinnanguliselt on ligikaudu kolmandik laste seksuaalkurjategijatest alla 18-aastased (May-Chahal and Herzog, 2003).

⁽²¹⁾ Komitee on teinud ettepaneku üleeuroopaliseks projektiks „Euroopa ei kiida heaks laste seksuaalset ekspluateerimist – Ütle sellele EI!”
⁽²²⁾ Vt Interneti Jälgimise Sihtasutus.